

KOSKETTAVASTI ENTISAJAN LAPSESTA

Pirjo Pöllänen

Pasi Saarimäki, Kirsi-Maria Hytönen ja Heli Niskanen (toim.): *Lapsi matkalla maailmaan. Historiallisia ja kulttuurisia näkökulmia syntymään*. SKS, Helsinki, 418 s.

Käsillä oleva kirja on perusteellinen ja kattava artikkelikokoelma lapsen, lapsuuden, äitiyden ja vanhemmuuden historiasta sekä niistä kulttuurisista merkityksistä, joita perheeseen on keskiajalta alkaen liitetty. Kirjassa käsitelty aikajänne on poikkeuksellisen laaja, sillä siinä liikutaan vajaan tuhannen vuoden mittaisella ajanjaksolla. Maantieteellisesti kirjan ensimmäiset artikkelit käsittelevät länsieurooppalaista kulttuuripiiriä, josta siirrytään Pohjoismaiden kautta suomalaiseen yhteiskuntaan keskittyen ensin maaseutuun ja tämän jälkeen suomalaiseen kaupunkimaisemaan. Syntymä on kirjan keskeisin ja kantava teema, vaikka lapsuutta ja vanhemmuutta käsitellään kirjassa myös yleisemmällä tasolla. Kirja käsittelee johdannon ja lopetuksen lisäksi yhdeksän tasokasta ja kiinnostavaa artikkelia. Pääasiassa artikkelien lähdeaineistot koostuvat arkisto- ja kirjallisuuslähteistä, mutta osa artikkeleista perustuu myös haastatteluai-
neistoihin.

En voi lähestyä kirjan artikkeleita muutoin kuin henkilökohtaisen kokemukseni kautta. Kirja oli tutkimuskirjaksi harvinaisen koskettava. Lapsesta, lapsuudesta, aviottoman lapsen asemasta, syntymästä ja vanhemmuudesta kirjoitetaan niin kouriintuntuvan konkreettisesti ja yksityiskohtaisesti, että kirjan lukeminen oli minulle, pienten lasten äidille, paikoin jopa tuskallista. Tämä tuskan, pelon ja hämmennyksen kokemus tutkimuskirjaa lukiessa oli niin poikkeuksellista, etten muista minkään tutkimuskirjan aikaisemmin koskettaneen minua yhtä paljon. Vaikka suurin osa kirjan artikkeleista käsit-

teli kaukaisia aikoja, niiden koskettavuutta se ei vähentänyt.

Susanna Niiranen oli päässyt äitiyteen ja äidiksi tulon pelkoihin liittyviin kysymyksiin keskiaikaisten lähteiden kautta käsiksi hyvin uskottavalla tavalla. Lukijalle keskiaikaisen naisen kokemus tuli hyvin lähelle. Jenni Kuuliala puolestaan kuvaili keskiaikaisia lapseen liittyviä uskomuksia niin konkreettisen surullisella tavalla, että lukijana olin usein vähällä jättää artikkelin kesken. Anu Lahtisen artikkeli aatelisten jälkikasvun odotuksista 1500-luvulla puolestaan osoittaa hyvin sen, kuinka merkittävä asema yhteiskuntaluokilla on historiallisina aikoina ollut. Kirjan yksi hankalamminkin hyväksyttävistä luvuista oli Pasi Saarimäen artikkeli 1800-luvun lopun aviottomien raskauksien ongelmista. Nykyisestä perspektiivistä katsottuna lukijan on lähes mahdoton käsittää sitä kauheaa todellisuutta, jonka au-äiti ja au-lapsi ovat 1800-luvun Suomessa kohdanneet. Marja-Liisa Keinänen puolestaan keskittyy siihen, miten syntynyt vauva on nähty välitilaiseksi olenoksi, jota on monella tavalla henkisesti ja fyysisesti pyritty muovaamaan ”valmiiksi” lapseksi. Sofia Kotilaisen artikkeli helpottaa lukijan tuskaa, koska siinä päästään käsiksi yhteen vanhemmuuden ja vastasyntyneen vanhemmuuden iloisimmista asioista, nimittäin lapsen nimeämiseen. Kotilainen käy läpi niitä tapoja ja tottumuksia, joita lasten nimeäminen pitivät sisällään. Pirjo Markkolan artikkelissa siirrytään maantieteellisesti suomalaiselta maaseudulta työläisten Tampereelle. Artikkelin on paitsi hieno analyysi työläislapsen elämästä, myös työläisperheiden arki laajemmin tulee kuvatuksi Markkolan artikkelissa. Kirsi-Maria Hytösen artikkeli on puolestaan ajankohtaista ajankohtaisempi keskittyessään 1940–1950-lukujen työssäkäyvien äitien arjen ongelmiin kuten esimerkiksi päivähoidon järjestämiseen ja patkätöihin. Äitiyden prekaariudella on siis juurensa jo 1940-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa. Lena Marander-Eklundin artikkeli ensisynnyttäjien synnytyskokemuksista on mielenkiintoista luettavaa kaikessa tarkkuudessaan ja yksityiskoh-
taisuudessaan.

Kokonaisuudessaan kirja oli harvinaisen tunteita herättävä ja kiinnostava lukukokemus. Artikkelit muodostavat loogisen kokonaisuuden ja tukevat toisiaan. Kokonaisuutena voi todeta, että kirjan

luettuani minulla on varsin paljon laajempi (ajallisesti ja maantieteellisesti mutta myös sisällöllisesti) käsitys suomalaisen perheen historiallisista juurista. Kirja on kokonaisuudessaan ja asiantuntevuudessaan lukemisen arvoinen teos – tosin lukijan on syytä varautua ajoittaisiin mielenliikutuksiin.

YTT Pirjo Pöllänen toimii tutkijana Itä-Suomen yliopistossa. Hänen tutkimusintressinsä kohdistuvat migraation ja sosiaalipolitiikan kysymyksiin. Pöllänen on tehnyt väitöskirjansa venäläisten maahanmuuttajanaisten ylitajaisista perhe- ja hoivasuhteista Pohjois-Karjalassa ja Karjalan Tasavallassa. pirjo.pollanen@uef.fi